

PEDAGOGIKA

ILMIY-NAZARIY VA METODIK JURNAL

6/2023

Bosh muharrir:

Kirgizbayev Abdug'affor Karimjonovich

Maxmudov Abduxalim Xamidovich
(bosh muharrir o'rinbosari)

Tahrir hay'ati:

Djurayev Risbay Xaydarovich
Abdullayeva Shaxzoda
Bulatov Saidaxbor
Ibraimov Xolboy Ibragimovich
Kamilova Nodira
Karlibayeva Guljahan
Quronov Maxammadjon
Mamadaliyev Abdumajid
Medetova Raushan
Muslimov Narzulla
Murtozayeva Maxfuza
Safarova Roxat
Tojiboyeva Xilolaxon
Xakimova Muxabbat
Xodjayev Begzod

Muassis – Nizomiy nomidagi Toshkent

davlat pedagogika universiteti. Jurnalda pedagogika, psixologiya, o'qitishning metod va texnologiyalariga oid ilmiy-nazariy, ilmiy-metodik maqolalar o'zbek va rus tillarida chop etiladi.

Jurnalga Toshkent shahar Matbuot va axborot boshqarmasining 2014-yil 26-maydagi 02-004-sonli "Ommaviy axborot vositasi davlat ro'yxatidan o'tkazilganligi to'g'risida guvohnoma"si olingan va unga O'zbekiston Respublikasi Milliy kitob palatasining 2008-yil 30-iyundagi 511/S shartnomasi asosida Davriy nashrlarning Xalqaro standartlar (ISSN) – 2010-5320 raqami taqdim etilgan.

O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya Komissiyasi rayosatining 2013-yil 30-dekabr-dagi 201/3-sonli qarori bilan ro'yxatga olingan.

BOSHLAG'ICH SINIF QQITUVCHILARINI INNOVASION PEDAGOGIK TAJRIBA FAOLIYATINI O'RGANISH

Karimjonov Alijon, *Chirchiq davlat pedagogika universiteti*
«Boshlang'ich ta'lim metodikasi» kafedra dotsenti

Annatsiya: Maqolada qquv muassasalarda boshlang'ich ta'limni rivojlantirishda innovatsion pedagogik tajriba maktablari faoliyatini o'rganishning mazmun va mohiyati, ularning holati va takomillashtirish usullari kqrsatilgan.

Kalit sqzlar: *Innovatsion, pedagogik tajriba, rasmiyatchilik, hududlar, tahlil qilish, chuqur qrganish, tajriba-sinov, shakl va usullar, malakalar, ishbilarmon, tuman-shahar, yetakchilar, dastur, rejalashtirish, faoliyat.*

**ИЗУЧЕНИЕ ИННОВАЦИОННОЙ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ
ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПЕДАГОГОВ
НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ**

Каримжанов Алижон, *Чирчикский государственный педагогический университет «Методика начального образования» доцент кафедры*

Аннотация: В статье изложены содержание и сущность изучения деятельности школ инновационного педагогического опыта в развитии начального образования в образовательных учреждениях, их состояние и методы совершенствования.

Ключевые слова: *инновация, педагогический опыт, формальность, регионы, анализ, углубленное изучение, эксперимент-тестирование, формы и методы, компетенции, бизнес, район-город, лидеры, программа, планирование, деятельность.*

**THE STUDY OF INNOVATIVE PEDAGOGICAL EXPERIMENTAL ACTIVITY
OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS**

Karimzhanov Alizhon, *Chirchik State Pedagogical University «Methodology of primary education» Associate Professor of the Department*

Abstract: The article describes the content and essence of studying the activities of schools of innovative pedagogical experience in the development of primary education in educational institutions, their state and methods of improvement

Key words: *innovation, pedagogical experience, formality, regions, analysis, in-depth study, experiment-testing, forms and methods, competencies, business, district-city, leaders, program, planning, activity.*

Kirish. Keyingi paytlarda respublikada innovatsion pedagogik tajriba faoliyatlarini rivojlantirishga katta e'tibor qaratilmukda. Biroq kuzatuv natijalari shuni kqrsatadiki, ular rasmiyatchilik uchun emas, balki ushbu maktablar rahbarlari haqiqatdan xabardor bqlgan joyda samarali va samarasiz bqladi. Ammo, afsuski, 70% dan ortig'i qqitish bqyicha mukammal maktablar yaratilgan rasmiy va harakatsiz va agar ular harakat qilsalar, kerakli ta'sirni bermaydilar. Chirchiq shahar va Bustonliq tumanidagi ayrim maktablarning boshlag'ich sinf ukituvchilari uchun ukitish bqyicha mukammal bir nechta manzilini oldik va boshlang'ich sinf malakaoshirish kursdagi qqituvchilar bilan suhbatda bqldik.

Asosiy qism. Suhbat davomida ma'lum bo'ldiki, boshlang'ich sinf o'qituvchilar innovatsion pedagogik tajriba maktabi haqida tuliq ma'lumotga ega emas. Yil davomida

ularga hech kim tashrif buyurmagani, o'qituvchilar ro'yxati bo'lsa-da, ularning nima bilan shug'ullanayotgani bilan kam qiziqqanlar. Shunga qxshash hodisalarni boshqa kqplab hududlarda ham uchratish mumkin. Shu munosabat bilan bizning tajribalarimizdan quyidagi vazifalarni qo'ygan bular edik:

1. Innovatsion pedagogik tajriba maktablari faoliyatini chuqur o'rganish, ularni tahlil qilish, bu yo'nalishdagi tajriba-sinov ishlarining shakl va usullarini aniqlash: innovatsion pedagogika maktablarini tashkil etishning yanada namunaviy shakllarini ishlab chiqish, chunki tajriba ish ixtiyoriy asosda amalga oshiriladi.

2. Innovatsion pedagogik tajriba maktablarining boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ishbilarmonlik malakalarini oshirish borasidagi ishlaridan samarali natijalar olish.

Biz Toshkent viloyatining ayrim maktablarini qamrab olishga harakat qildik. O'rganish jarayonida 15 nafar tajriba maktablar yetakchilari, mazkur maktablarning 55 nafar o'qituvchilari, maktab direktorlari, tuman/shahar metodistlari bilan sqhbatlashdik. Qqituvchilar bilan sqhbatda bqlganda 11 nafari ozmi-ko'pmi muayyan ishlar bilan shug'ullangani aniq bqlidi. Innovatsion pedagogik tajriba maktablarining ishga kirishishdan avval ularni 36 soatlik dastur bo'yicha seminar tashkil etishsa ish qz faoliyatini yanada samaraliroq kqrsatadi. Seminar davomida va innovatsion pedagogik tajriba maktablarida biz quyidagi masalalarni tavsiya etishimiz kerak:

1. Hozirgi bosqichda innovatsion pedagogik tajriba maktabi ishining vazifasi va mazmuni.

2. Innovatsion pedagogik tajriba maktablari ishini rejalashtirish, dasturi va tashkil etish, ular ishining shakllari va usullari.

3. Qayta qurish va darsga ijodiy yondashishning mohiyati.

4. Boshlang'ich sinf o'qituvchilarida mustaqillik ko'nikma va malakalarini shakllantirish.

5. Sinfdan tashqari ishlarni tashkil etish va o'tkazish.

6. Vizualizatsiya va texnik qqitish vositalaridan foydalanish.

Seminar tinglovchilari Chirchiq shahridagi 13-17-son maktablarda bo'lib, ulardagi innovatsion pedagogik tajriba maktablari tizimi va ish shakllari bilan yaqindan tanishdilar, innovator o'qituvchilarning darslarida qatnashdilar. Seminar yakunida innovatsion pedagogik tajriba maktablari rahbarlari o'qituvchilar bilan mashg'ulotlar o'tkazish bo'yicha tajriba almashdilar. Tajriba o'tkazuvchilar tomonidan ishlab chiqilgan zarur maslahat va uslubiy tavsiyalar oldilar.

Boshlang'ich maktab o'qituvchilari uchun innovatsion mahorat maktablari uchta asosiy yo'nalishda ishladi.

1. Boshlang'ich sinflarda dars samaradorligi.

2. Boshlang'ich sinflarda sinfdan tashqari ishlar.

3. Uzaytirilgan kun sharoitida uy vazifasini tashkil etish.

Har bir maktabda 10-15 nafar o'quvchi bqlishi kerak. Maktablarning joylashuvi va barcha ukuvchilar uchun maktabdagi sharoitlarni ham nazarga olish kerak. Shuning uchun ukituvchilar qzlarini qiziqtirgan u yoki bu muammuni hal qiladigan maktablarni tanlaydilar.

Maktabda darslar oyda bir marta qtkazilardi. Qqituvchilar darslarda qatnashdilar, birgalikda individual mavzular ishlab chiqdilar, fikr almashdilar, darsdan tashqari mashg'ulotlarda qatnashdilar, darsdan tashqari guruhlarda mustaqil mashg'ulotlarni kqzatatdilar, uy vazifalarini bajaradilar va hokazo.

Jumladan Chirchiq shahar №17 maktabda faoliyatni yaxshi tashkil etishi ma'lum buldi. Maktabda «Pedagogik tajribadagi a'lochilar maktabi» stendini ishlab chiqqan. Ularga quyidagi ma'lumotlar joylashtirildi:

1. Maktab rahbari tomonidan qqituvchining faoliyati tqg'risida ma'lumoti.
2. Darslar va mavzular jadvali.
3. Innovatsion pedagogik tajriba maktabi tqg'risidagi nizom.
4. Qqituvchilar rquxati va ularning ish faoliyati.

Qulay mehnat sharoitlarini yaratish uchun barcha chora-tadbirlarni ko'rayotgan mazkur maktab direktori innovatsion pedagogik tajriba maktablari ishini boshqaradi va nazorat qiladi. Shahar/tuman metodisti o'z tumanidagi har bir ta'lim maktabiga rahbarlik qiladi va amaliy yordam ko'rsatadi. Innovatsion pedagogik tajriba maktablari faoliyatini takomillashtirish bo'yicha o'tkazilgan tajriba-sinov ishlarida Toshkent viloyat pedagogik kadrlar malakasini oshirish instituti idorasi xodimlari faol ishtirok etdilar. O'quv yili davomida idora xodimlari innovatsion pedagogik tajriba maktablari yetakchilarining 9 ta maktabiga borib, tahlil qildilar.

Maktabga tashriflar davomida olingan natijalar shuni kqrsatadiki, tajribaning bu shakli qqituvchilar e'tiborini safarbar qiladi, ularni faollashtiradi, qqituvchining amaliy faoliyatida maqsimal yordam beradi. Shahar/tuman metodisti o'z tumanidagi har bir ta'lim maktabiga rahbarlik qiladi va amaliy yordam ko'rsatadi. Innovatsion pedagogik tajriba maktablari faoliyatini takomillashtirish bo'yicha o'tkazilgan tajriba-sinov ishlarida Toshkent viloyat pedagogik kadrlarni malakasini oshirish instituti xodimlari faol ishtirok etdilar.

Maktabga tashriflar davomida olingan natijalar shuni kqrsatadiki, tajribaning bu shakli tinglovchining diqqatini jalb qiladi, ularni faollashtiradi, qqituvchining amaliy faoliyatida maksimal yordam beradi. O'rganish jarayonida boshlang'ich sinf o'qituvchilarining innovatsion pedagogik tajribasi maktablari o'quv dasturiga kiritish uchun savollarning taxminiy ro'yxati ishlab chiqildi.

Dars samaradorligini oshirishi bqyicha muammolar rquxati:

1 SENTRYaBR.

1. Innovatsion pedagogik tajriba maktablari ish rejasini muhokama qilish.
2. Ukuv yili uchun dastur materiallarini rejalashtirish.
3. Darsga tayyorgarlik (amaliy kqrsatish).

2. OKTYaBR.

1. Muammoli dars. O'qituvchilarni ona tili darslarida mashqlar bajarishda faollashtirish.
2. Mavzu bqyicha matematika darslarini birgalikda ishlab chiqish: «4-sinfda matematikani qqitishda nazariya va amaliyotning integratsiyalashuvi».

3. NOYABR.

1. Murakkab masalalarni yechish va o'quvchilarda masala tuzish qobiliyatini rivojlantirish.

2. Matematikadan masalalar yechishda mulohazalarni qabul qilish.

4. DEKABR.

1. Sinfdan tashqari o'qish darslarida o'quvchilarning o'qish bo'yicha bilimlarini hisobga olish.

2. Sinfdan tashqari o'qish uchun material tanlash.

5. YANVAR.

1. Tabiat tarixi darslarida individual ish.

2. Talabalarning ijodiy faoliyati kqnikmalarini shakllantirish.

6. FEVRAL

1. O'qitish xarakteridagi darsni ishlab chiqish (amalda ko'rsatish bilan).
2. Ona tilidan yozma ishlarni tekshirish va baholash.

7. MART

1. Talabalarda nutqni rivojlantirish.
2. Darsda o'quvchilar bilan lug'at bilan ishlash (barcha fanlar bo'yicha).

8. APREL

1. Chizmachilik darslarida fanlararo aloqadorlik.
2. Darsda o'quvchilarni estetik tarbiyalash.

9. MAY

1. Tarbiyaviy ish natijalarini trening qilish, natijani baholash.
2. Innovatsion pedagogik tajriba maktablari ishining natijalari.

Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining innovatsion pedagogik tajribasi maktablari faoliyatini takomillashtirish bo'yicha tajriba ishlari, uning materiallari, ilmiy natijalari quyidagi xulosalar chiqarish imkonini beradi:

- innovatsion pedagogik tajriba maktabi boshlang'ich sinf o'qituvchilari malakasini oshirish tizimining asosiy qismlaridan biri hisoblanadi;
- maktab ma'muriyati tomonidan har bir darsning o'tkazilishi uchun qulay shart-sharoitlar yaratilishi zarur.
- viloyat va tuman metodik xizmati xodimlaridan o'z vaqtida yordam ko'rsatish;
- innovatsion pedagogik tajriba maktablarining hurmatli rahbarlarini nafaqat ma'naviy, balki moddiy jihatdan ham rag'batlantirish, chunki har bir rahbar juda kqp harakat qiladi, darslarga tayyorgarlik qqrish uchun kqp vaqt sarflaydi.

O'rganish shuni ko'rsatdiki, maktab va tumanlar miqyosida olib borilayotgan metodik ishlar boshlang'ich sinf o'qituvchilari malakasini oshirishda katta imkoniyatlarga ega.

Adabiyotlar:

1. Mirziyoyev Sh.M. O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi. O'zbekiston Respublikasi prezidentining farmoni. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2017y., 6-son, 70-modda.
2. Vulfov B.Z., Xarkin V.N. Pedagogika refleksii: Vzglyad na professionalnuyu podgotovku uchitelya. - M.: Magistr, 1995. - 112 s.
3. Zagvyazinskiy V.I. Pedagogicheskoe tvorchestvo uchitelya. Biblioteka uchitelya i vospitatelya. - M.: Pedagogika, 1987. - 160 s.
4. Kan-Kalik V.A., Nikandrov N.D. Pedagogicheskoe tvorchestvo: Biblioteka uchitelya i vospitatelya. - M.: Pedagogika, 1990. - 144 s.
5. A. Karimjanov «Pedagogik tizimni boshqirish asoslari». (O'quv qullanma), Nizomiy TDPI Toshkent 2008
6. A. Karimjanov. «O'quv muassasalarda me'oriy hujjatlarni yuritish» (O'quv qullanma) Toshkent 2018.
7. A. Karimjanov. «Roxhoi tashkili korhoi mustaqilona». Dasturi texnologiy. Chirchiq 2019.
8. A. Krimjanov D. Karimjanova «ALIFBO, bozy va inkishofi nutq». (O'quv qullanma) Hamkor nashriyoti. Toshkent. 2020.
9. A. Karimjopov. F. Ochilov «Boshlang'ich sinflarda ta'lim tarbiya muammolari». Toshkent. «IRFON». 2021 y.

PEDAGOGIKA VA PSIXOLOGIYA, PEDAGOGIK INNOVATIKA

Камилова Н.Г., Хасанбекова А.

Ценностно-нормативная система подростков – детерминанта девиантного поведения.....3

Камилова Н.Г., Анварова Н.

Психологические детерминанты буллинг-поведения среди младших школьников и подростков.....8

Арипов Ш.О.

Umumiy o'rta ta'lim maktablarida o'g'il bolalarni oilaviy munosabatlarga tayyorlash metodlari.....13

Xusanov F.O.

Pedagogik faoliyatlarda ta'lim texnologiyalarini qo'llashning o'ziga xosligi.....18

Ким И.Н.

Возможности и проблемы использования цифровых технологий в дошкольном образовании.....23

Nurmatova I.T.

Maktangacha katta yoshdagi bolalarda ijodiy faollikni shakllantirishda musiqiy teatr faoliyatlarining roli.....25

Гафурова Н.М.

Различные модели темперамента: особенности и сходства.....29

Matupayeva Sh.Z.

Inklyziv ta'lim sharoitida boshlang'ich ta'limda fanlarini o'qitishning didaktik imkoniyatlari.....34

Qaraxnova L.M.

Ta'lim jarayonida o'quvchilarda tadqiqotchilik kompetentligini rivojlantirishda xalqaro baholash tadqiqotlari dasturidan foydalanishning samaradorligi.....38

Vaxobov A.A.

Bo'lajak chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik o'qituvchisining harbiy pedagogik madaniyatini shakllanishi va rivojlanishi.....43

Kuchkinov A.Yu.

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalarida ta'lim asosida ekopedagogik kompetentligini rivojlantirish modeli.....49

Оразбаева Г.Ж.

Проблемы самоактуализации подростков в современном обществе.....53

Менгаров Х.Э.

О методических аспектах понятия «предельного перехода».....57

Odilbekov M.M.

Xususiy ta'lim muassasalari talabalarida kasbiy qiziqishlarni rivojlantirishning psixologik xususiyatlari.....62

Соатова Ш.А.

Развитие лидерства через активное участие студентов в общественной жизни университета.....67

Jabbarova O.M.

Boshlang'ich ta'limda innovatsion texnologiyalarni joriy etish asoslari.....71

Ochilov F.I.

Umumiy o'rta ta'lim maktablari o'quvchilarida rivojlantiriladigan tabiiy-ilmiy tafakkur mazmuni.....74

Shoyimova Sh.S.

Kasbiy so'nish shifokor-pedagog shaxsining ijtimoiy-psixologik muammolaridan bir sifatida.....79

Sangindikova N.J.

Iroda sifatini eksperimental o'rganish.....82

Yusupova K.N.

Dars jarayonida kreativ ta'lim muhitini tashkil etishning ahamiyati.....86

Камилова А.Б.

Педагогические аспекты формирования регулятивных действий у учащихся начальных классов.....90

Mirzaev A.M.

Harbiylashtirilgan ta'lim muassasalarida kursantlar belbog'li kurash bo'yicha tayyorgarlikni oshirishning innovatsion usullarini o'rganish imkoniyatlari.....94

Наримбетова З.А.

Общие вопросы методики обучения решению задач в начальных классах.....98

Jabbarov Z.R.

Harbiy ta'limda inovatsion texnologiyalarni joriy etish va ta'lim sifatini takomillashtirish.....102

Umarova Z.A.

Maktab ta'limida pedagogik konfliktlarning turlari va ularni bartaraf etish.....108

Tilavova S.B.

Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarning ekologik kompetentligini takomillashtirishda Steam yodashuv.....113

Капалыгина И.И., Шестирева Н.Г.

Педагогические условия формирования асертивных свойств личности в социальной сети.....117

Hasanov T.A.

Ijtimoiy va huquqiy xatar guruhiga kiruvchi yoshlarni ijtimoiy himoya qilish yo'nalishlari.....121

Yakubova S.K.

Yengil dizartriya bolalarda monologik nutqini rivojlantirish.....127

Turakulov B.N.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarning ekopsixologik kompetentligini takomillashtirish muhim pedagogik muammo sifatida.....131

Xusnetdinov U.I.

Qoraqalpog'iston Respublikasi talaba yoshlarida ekologik madaniytni shakllantirish.....136

Karimjonov A.

Boshlang'ich sinf o'qituvchilarini innovatsion pedagogik tajriba faoliyatini o'rganish.....141

Nurgizarova Z.B.

Pedagogik ta'limda psixologik tasvirini ochib berish mahorati.....145

Jabborova O.M., Sapparbaeva D.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining jamoa bo'lib ishlash ko'nikmasini shakllantirish metodikasi.....148

Musurmonova M., Kumush Z.N.

Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitishda foydalanadigan o'quv vositalari.....153

Tashpulatova D.M.

Maktab ta'limida gumanitar fanlarni integratsion o'qitish metodikasi.....156

Sultonova A.M.

Malaka oshirish tinglovchilari uchun fanlarda integratsiyalashgan ta'lim.....160

Kalimbetov B.I.

Talabalarni mehnatsevarlikka tarbiyalashning pedagogik texnologiyalarini takomillashtirish.....163

Mamatova A.M.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining axloqiy madaniyati tarkibi.....167